

Оглядове досьє щодо новітніх напрямів законодавчого регулювання захисту персональних даних у державах-членах Європейського Союзу*

Анотація. В оглядовому досьє визначено новітні напрями законодавчого регулювання у сфері захисту персональних даних на підставі аналізу регламентів і директив Європейського Парламенту та Ради, пропозицій Європейської Комісії щодо ухвалення нових актів, а також законів та законопроектів європейських держав щодо захисту персональних даних.

I. Основна частина

Актуальність вивчення досвіду європейських держав щодо правового регулювання захисту персональних даних. Модернізація національного законодавства щодо захисту персональних даних має відбуватися, на нашу думку, з огляду на статус України як кандидата на вступ до Європейського Союзу (далі – ЄС), який зумовлює врахування європейського правотворчого досвіду в означеній сфері. Окрім цього, доцільно брати до уваги й загрози, що продукує РФ в умовах збройної агресії проти України з використанням Інтернету і пов'язаних із ним технологічних та інформаційних засобів з метою заподіяння шкоди військовій, технологічній, економічній, політичній та інформаційній безпеці й суверенітету.

Доречно зазначити, що Регламентом 2016/679 – Загальним Регламентом захисту даних ЄС (далі – GDPR), який вступив у дію у травні 2018 року¹, покладено початок активізації правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Сьогодні понад 100 держав мають закони із захисту персональних даних, і кількість таких держав постійно зростає. До кінця 2024 року очікується, що на особисту інформацію 75 % населення Світу поширюватимуться положення щодо конфіденційності². Низка держав прийняли закони щодо захисту персональних даних, аналогічні GDPR (Сінгапур, Канада, Австралія, Японія, Індія тощо) або перебувають у процесі їх прийняття.

Чинники, що зумовлюють розвиток законодавства щодо захисту персональних даних. Стрімкий розвиток ІТ-технологій, що прискорився, зокрема, під час пандемії, має два аспекти: збільшилася кількість цифрових інструментів, які можна використовувати як для урізноманітнення спектру послуг та поліпшення доступу до них, так і для розширення каналів витоку персональних даних. Таким чином, перманентний розвиток цифрових технологій зумовлює перманентне осучаснення законодавства із захисту персональних даних.

¹ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016R0679-20160504>

² Muhammad Zulhusni. The data privacy trends you should be aware of in 2023. URL: <https://techwireasia.com/2023/02/the-data-privacy-trends-you-should-be-aware-of-in-2023/>

Численні факти масштабних витоків персональних даних, зокрема й із державних реєстрів, які мали місце в багатьох країнах та потрапили на перші шпальти газет у всьому світі³, похитнули впевненість споживачів у безпечному й законному поводженні з їхніми даними. Такі факти сформували суспільний запит на поліпшення захисту персональних даних, про що промовисто свідчать, наприклад, дані минулорічного опитування мешканців Сінгапуру⁴.

Результатами моніторингу практики правозастосування в означеній сфері є не лише виявлені правопорушення та притягнення до юридичної відповідальності, а також виявлені законодавчі лакуни, що потребують заповнення та спонукання суб'єктів законодавчої ініціативи до своєчасного внесення необхідних змін до законодавства. Діяльністю з цього напрямку займаються національні контролюючі органи державної влади, відповідальні за забезпечення дотримання законодавства із захисту персональних даних⁵.

Методологічний підхід до визначення новітніх напрямів законодавчого регулювання захисту персональних даних в європейських державах зумовлено географічним та правовим критеріями. По-перше, в Європі розташовано 48 держав⁶ (5 – знаходяться на цьому континенті частково), із яких 27 є державами-членами ЄС, 10 – зі статусом кандидата чи потенційного кандидата на членство в ЄС. По-друге, право ЄС має верховенство щодо національного права держав-членів. Так, регламенти ЄС завжди мають пряму дію⁷, а положення директив ЄС мають бути перенесені (транспоновані) до національного законодавства⁸. Отже, національне законодавство абсолютної більшості держав

³ Наприклад, див.: Michael Hill, Dan Swinhoe. The 15 biggest data breaches of the 21st century. URL: <https://www.csoonline.com/article/2130877/the-biggest-data-breaches-of-the-21st-century.html>; PAUL BISCHOFF. Government breaches – can you trust the US Government with your data? URL: <https://www.comparitech.com/blog/vpn-privacy/us-government-breaches/>; Brian Fung. Data leak exposes tens of millions of private records from corporations and government agencies. URL: <https://edition.cnn.com/2021/08/24/tech/data-leak-microsoft-upguard/index.html>; Сергій Козлов. Скандал! Цифра? Дія... URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/skandal-cifra-diya.html>

⁴ Muhammad Zulhusni. Data protection is vital: 85% of Singaporeans concerned about how companies use their data. URL: <https://techwireasia.com/2022/11/data-protection-is-vital-85-of-singaporeans-concerned-about-how-companies-use-their-data/>

⁵ Див. інформацію про перевірки щодо дотримання законодавства про захист персональних даних, штрафи за його порушення, регуляторні ініціативи тощо на офіційних сайтах цих органів, зокрема: Thématiques prioritaires de contrôle 2022 : prospection commerciale, cloud et surveillance du télétravail. URL: [https://www.cnil.fr/en/sanctions-issued-cnil](https://www.cnil.fr/fr/thematiques-prioritaires-de-controle-2022-prospection-commerciale-cloud-et-surveillance-du#:~:text=En%202022%2C%20trois%20th%C3%A9matiques%20prioritaires,sous%20le%20terme%20de%20cloud); The sanctions issued by the CNIL. URL: <a href=); Open letter from UK Information Commissioner John Edwards to public authorities. URL: <https://ico.org.uk/about-the-ico/media-centre/news-and-blogs/2022/06/open-letter-from-uk-information-commissioner-john-edwards-to-public-authorities/>

⁶ Methodology. Standard country or area codes for statistical use (M49). URL: <https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/>

⁷ Регламенти Європейського Парламенту та Ради – це правові акти, визначені статтею 288 ДФЄС. Вони мають загальне застосування, є обов'язковими у повному обсязі та безпосередньо застосовуються в усіх державах-членах Європейського Союзу. Регламент є частиною вторинного права ЄС, сукупності законів, які впливають із принципів і цілей, викладених у договорах ЄС (первинне право). Регламент застосовується в усіх державах-членах з дати набуття ним чинності (дати, яку він встановлює або, за відсутності такої, через 20 днів після його публікації в Офіційному журналі ЄС). Його правові наслідки є одночасно, автоматично та однаково обов'язковими для усіх національних правових систем держав-членів ЄС. Regulation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/regulation.html>

⁸ Директива Європейського Парламенту та Ради є правовим актом, адресованим державам-членам ЄС і, як зазначено у статті 288 ДФЄС, є обов'язковим для досягнення результату. Директива є частиною вторинного законодавства ЄС, сукупністю норм, які впливають із принципів і цілей, викладених у договорах ЄС (первинне

європейського континенту апріорі розвивається в руслі законодавства ЄС. Тому вважаємо доречним трактувати сучасні тенденції розвитку законодавства ЄС у сфері захисту персональних даних як такі, що зумовлюють відповідні тенденції національного законодавства держав-членів.

Доцільно, на нашу думку, розглядати закони про захист персональних даних у контексті модернізації правової бази цифрової трансформації суспільних відносин. Законодавчі новації (правові ініціативи) у сфері захисту персональних даних не є автономними та спорадичними проявами, а становлять одну зі складових комплексної цифрової стратегії ЄС, яку оголошено Європейською Комісією (далі – ЄК) на початку 2020 року. «Трьома китами» зазначеної стратегії є технології для людей (technology that works for people), справедлива й конкурентна економіка (a fair and competitive economy), а також відкрите, демократичне та стале суспільство (an open, democratic and sustainable society)⁹. Окрім цього, «цифровий світ» – тобто максимально широка цифровізація суспільства¹⁰ – розуміється як визначальний, ключовий фактор досягнення кліматичної нейтральності Європи до 2050 року.

Правові акти та законопроекти, що формують сучасне цифрове право ЄС. Регламент 2022/2065 від 19 жовтня 2022 року про єдиний ринок цифрових послуг і внесення змін до Директиви 2000/31¹¹ спрямований на формування безпечного, передбачуваного й надійного онлайн-середовища, а також на сприяння громадянам ЄС та іншим особам у реалізації своїх основних прав, що гарантовані Хартією основоположних прав ЄС¹², зокрема: свободи слова та інформації, свободи ведення бізнесу, права на недискримінацію й досягнення високого рівня захисту споживачів. Так, значно вдосконалено правовий механізм видалення незаконного контенту та ефективного захисту фундаментальних прав користувачів в Інтернеті, а також громадського контролю за онлайн-платформами, зокрема за тими, що охоплюють понад 10 % населення ЄС.

право). Національні органи влади кожної держави ЄС, якій адресовано директиву, визначають форму та методи, які вони використовують для включення директиви у своє національне законодавство (офіційно відоме як «транспозиція»). Як правило, це потрібно зробити протягом 2 років після прийняття директиви. Щоб набути чинності, національні заходи повинні досягати цілей, визначених директивою. Національні органи влади повинні повідомити Європейську комісію про вжиті ними заходи. Директиви можуть встановлювати мінімальні стандарти, часто як визнання того факту, що правові системи у деяких державах-членах вже встановили вищі стандарти. У цьому випадку держави-члени мають право встановлювати вищі стандарти, ніж ті, що визначені у директиві. В інших випадках директиви встановлюють єдині межі гармонізації. Це означає, що держави-члени не можуть запроваджувати правила, які є суворішими за ті, що визначені в директиві. Якщо держава-член не транспонує директиву у своє національне законодавство, Європейська комісія може розпочати справу про порушення та подати скаргу проти держави до Суду Європейського Союзу. Directive. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/directive.html>

⁹ Communication: Shaping Europe's digital future. 19 February 2020. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://commission.europa.eu/system/files/2020-02/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf

¹⁰ Термін «цифровий світ» широко використовується у публічному просторі для позначення цифровізації усіх сфер суспільних відносин. Див., наприклад: Джаред Коен, Ерік Шмидт. Новий цифровий світ. Як технології змінюють державу, бізнес і наше життя. К. 2015. 368 с.

¹¹ Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) (Text with EEA relevance). PE/30/2022/REV/1. OJ L 277, 27.10.2022, p.1–102. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R2065&qid=1666857835014>

¹² Charter of fundamental rights of the European Union. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

На початку червня 2021 року відповідно до рішення ЄК оновлено Стандартні договірні положення щодо передачі персональних даних третім країнам¹³ та Стандартні договірні положення між контролерами та обробниками,¹⁴ якими встановлено, зокрема гарантії прав суб'єктів даних та ефективні засоби правового захисту¹⁵. Так, експортер даних гарантує, що він доклав розумних зусиль, щоб визначити, що імпортер даних здатний за допомогою використання відповідних технічних та організаційних інструментів виконати свої зобов'язання згідно з цими положеннями. Встановлено правила-принципи оброблення персональних даних: визначення цілей, задля яких імпортером персональних даних може здійснюватися їх обробка; прозорість, точність і мінімізація даних; обмеження терміну зберігання; безпека обробки; збереження конфіденційності; документування імпортером дій з обробки, що здійснюються під його відповідальність.

Законодавча ініціатива ЄК про Регламент щодо узгоджених правил справедливого доступу до даних та їх використання від 23 лютого 2022 року пропонує: новий правовий механізм управління даними, яким полегшується обмін даними між секторами економіки та державами-членами ЄС; встановлення чітких і справедливих, практичних та зрозумілих правил доступу й повторного використання даних; розширення числа користувачів, яким надаються права та конкретні юридичні інструменти для повного контролю над власними даними¹⁶.

Згідно із законодавчою процедурою наразі триває обговорення змін до Регламенту 910/2014 щодо запровадження комплексу нових загальних стандартів і технічних специфікацій для створення сучасної правової бази Європейської цифрової ідентифікації (European Digital Identity), які на початку червня 2022 року запропоновано ЄК¹⁷. Зокрема, кожен, хто має національне посвідчення особи, – матиме цифрову ідентифікацію, яка визнаватиметься в

¹³ Commission Implementing Decision (EU) 2021/914 of 4 June 2021 on standard contractual clauses for the transfer of personal data to third countries pursuant to Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council (Text with EEA relevance) C/2021/3972. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2021/914/oj?uri=CELEX%3A32021D0914&locale=en

¹⁴ Commission Implementing Decision (EU) 2021/915 of 4 June 2021 on standard contractual clauses between controllers and processors under Article 28(7) of Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council and Article 29(7) of Regulation (EU) 2018/1725 of the European Parliament and of the Council (Text with EEA relevance) C/2021/3701. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021D0915&locale=en>

¹⁵ Consolidated text: Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016R0679-20160504>

¹⁶ Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on harmonised rules on fair access to and use of data (Data Act). COM/2022/68 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A68%3AFIN>

¹⁷ Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing a framework for a European Digital Identity COM/2021/281 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0281>. Parliament ready to negotiate with Council for an EU-wide digital wallet; URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20230315IPR77508/parliament-ready-to-negotiate-with-council-for-an-eu-wide-digital-wallet>; 2021/0136(COD) European Digital Identity framework. URL: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2021/0136\(COD\)&l=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2021/0136(COD)&l=en)

будь-якій державі ЄС. Користувачі отримають повний контроль щодо вибору елементів своєї ідентифікації, даних і сертифікатів, які вони надаватимуть третім сторонам, а також щодо відстеження такого обміну. Заслуговує на увагу участь громадськості у законодавчому процесі через онлайн-платформу «Your EU Digital Identity»¹⁸.

На завершальному етапі законодавчої процедури перебуває пропозиція ЄК щодо Директиви про обмін інформацією між правоохоронними органами держав-членів¹⁹, якою узгоджуються правила відповідних процедур, що має позитивно вплинути на забезпечення основних прав громадян, а використання мережевого додатку Європолу для безпечного обміну інформацією «SIENA» – підвищить безпеку систем обробки персональних даних та їх загальний захист від можливих зловживань. Європейська рада із захисту персональних даних (EDPB) підтримала цю законодавчу ініціативу та, водночас, у заяві Andrea Jelinek²⁰, голови цієї інституції, зауважено щодо потреби встановлення переліку злочинів, які можуть виправдати автоматизований пошук у базах даних інших держав-членів, і проведення чіткого розмежування (відповідно до статті 6 Директиви 2016/68) між персональними даними різних категорій суб'єктів даних, таких як особи, визнані в судовому порядку винними у скоєнні злочину, підозрювані, потерпілі або свідки²¹.

У квітні 2023 року ЄК ініційовано пропозицію щодо ухвалення Регламенту, який спрямовано на посилення ефективності виявлення та реагування на кіберзагрози та інциденти²². Передбачається, зокрема створення «Європейського щита кібербезпеки», який складатиметься із операційних центрів безпеки (Security Operations Center), що працюватимуть за допомогою найсучасніших технологій, у тому числі штучного інтелекту, та об'єднуюватимуться в кілька платформ SOC.

Становлять інтерес і дебати, що розпочалися 19 квітня 2023 року в Європейському парламенті, із питання цифрового євро, яке пропонується запровадити як додатковий законний платіжний засіб, що може використовуватися не лише онлайн, а й офлайн²³.

¹⁸ Your EU Digital Identity. URL: <https://futurium.ec.europa.eu/en/digital-identity>

¹⁹ Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on information exchange between law enforcement authorities of Member States, repealing Council Framework Decision 2006/960/JHA. COM/2021/782 final. URL: [²⁰ EDPB adopts statement on European Police Cooperation Code & picks topic for next coordinated action. URL: \[https://edpb.europa.eu/news/news/2022/edpb-adopts-statement-european-police-cooperation-code-picks-topic-next-coordinated_en\]\(https://edpb.europa.eu/news/news/2022/edpb-adopts-statement-european-police-cooperation-code-picks-topic-next-coordinated_en\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52021PC0782;2021/0411(COD) Law enforcement information exchange. URL: https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2021/0411(OLP)</p></div><div data-bbox=)

²¹ Consolidated text: Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016L0680-20160504>

²² Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL laying down measures to strengthen solidarity and capacities in the Union to detect, prepare for and respond to cybersecurity threats and incidents. COM/2023/209 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023PC0209>

²³ Opening remarks by Commissioner McGuinness at the European Parliament plenary debate on digital euro. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_23_2365

Приклади реформування цифрового законодавства в європейських державах, які свідчать, на нашу думку, про наявність як спільних, так і відмінних підходів до правового регулювання захисту персональних даних у загальноєвропейському масштабі. Законопроект, яким передбачається транспонувати до законодавства Республіки Польщі положення Директиви 2018/1972 про створення Європейського кодексу електронних комунікацій²⁴, зазнав гострої критики. Зокрема, на думку деяких відомих польських експертів-правників, проект порушує, а не імплементує основні цінності ЄС²⁵. Йдеться про розширення числа суб'єктів, які зобов'язані зберігати персональні дані користувачів послуг, і значне розширення переліку цих даних. Відповідно до проекту це вже будуть не лише ідентифікаційні дані, такі як ім'я, прізвище та національний ідентифікаційний номер, а й метадані, такі як IP-адреси, або дані про «міжособистісне спілкування без використання номерів» (тобто з Messenger або WhatsApp) та електронні листи. Пропонується встановити зобов'язання зберігати персональні дані користувачів послуг протягом 12 місяців і надавати їх органам державної влади, наприклад поліції, Агентству внутрішньої безпеки, Прикордонній службі. Розробники проекту обґрунтовують ці новели потребою поліпшення процедур виявлення, ідентифікації та боротьби з кіберзагрозами. Однак, як наголошує правник, на практиці персональні дані можна буде використовувати майже в будь-якій ситуації, коли орган державної влади вважатиме, навіть без достатніх доказів, що необхідно запобігти конкретній загрозі. Станом на сьогодні за результатами громадських слухань у березні цього року Комітет Сейму з питань цифровізації, інновацій та сучасних технологій рекомендував відхилити цей законопроект, і 21 квітня 2023 року його було відкликано²⁶.

У Великій Британії реформування законодавства здійснюється під гаслом ревізії GDPR. Законопроект про захист даних і цифрової інформації, що обговорювався громадськістю під час публічних консультацій протягом 2021 року, а у липні 2022 року був зареєстрований у парламенті, позиціонується як частина низки законодавчих пропозицій, спрямованих на те, щоб поступово відмовитися від непотрібної, на думку членів Уряду Великої Британії, бюрократії та скористатися перевагами Brexit²⁷. Однак законопроект відкликано 8 березня 2023 року та цього ж дня подано новий проект про захист даних та

²⁴ Druk nr 2861. Rządowy projekt ustawy - Prawo komunikacji elektronicznej. URL: <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2861>; Consolidated text: Directive (EU) 2018/1972 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 establishing the European Electronic Communications Code (Recast) (Text with EEA relevance)Text with EEA relevance. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02018L1972-20181217>

²⁵ New Polish Digital Law Is Government Overreach. URL: <https://visegradinsight.eu/new-polish-digital-law-is-government-overreach/>

²⁶ Druk nr 2861. Rządowy projekt ustawy – Prawo komunikacji elektronicznej. URL: <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2861>

²⁷ BENJAMIN SLINN. UK Data Protection Reform – Data Protection and Digital Information Bill – what will the proposed changes mean in practice? URL: <https://www.connectontech.com/uk-data-protection-reform-data-protection-and-digital-information-bill-what-will-the-proposed-changes-mean-in-practice/>

цифрової інформації, який значною мірою повторює положення попереднього²⁸. Назвемо деякі з новел: збільшення штрафів за неприємні маркетингові дзвінки (nuisance sales calls) і текстові повідомлення (spam texts); внесення змін до Правил конфіденційності та електронних комунікацій (The Privacy and Electronic Communications Regulations, PECR) задля зменшення спливаючих вікон і банерів за «згодою користувача»; полегшення передачі й використання персональних даних правоохоронними органами та в цілях національної безпеки; створення чіткішої правової основи для обробки персональних даних політичними партіями та обраними до парламенту представниками для цілей «демократії участі»; реформування Офісу уповноваженого з питань інформації (ICO), який відповідно до чинного законодавства має регуляторні повноваження щодо захисту даних; запровадження Комісії з питань інформації. Доречно зазначити про неоднозначну реакцію на цей законопроект. Наприклад, у заяві Open Rights Group – неурядової організації, що організовує публічні кампанії для захисту права на конфіденційність, свободу слова та інших прав, – стверджується, що законопроект, серед іншого, послабить права суб'єктів персональних даних, пом'якшить вимоги підзвітності та зменшить незалежність ICO²⁹.

Як вже зазначалося, у багатьох державах світу ухвалювалися правові акти, що є подібними до GDPR. Наразі звернемо увагу на *Швейцарію*, яка не є державою-членом ЄС. Протягом 2017–2022 років відбувалося обговорення змін до Федерального закону про захист даних. Відповідний закон прийнято в серпні 2022 року, він набуває чинності з 1 вересня 2023 року³⁰. Серед нововведень – визначення генетичних і біометричних даних такими, що потребують особливого захисту; обов'язкове направлення Федеральному уповноваженому із захисту даних та інформації (FDPIC) оперативного сповіщення в разі порушення безпеки даних; уточнення й розширення права суб'єктів даних на отримання інформації, необхідної для захисту своїх прав відповідно до закону.

У *Чехії* також відбувається модернізація цифрового законодавства. Із 1 січня 2022 року набули чинності зміни до Закону про електронні комунікації³¹, якими запроваджено вимогу згоди користувача на використання файлів cookie відповідно до Директиви 2002/58 про конфіденційність та електронні комунікації³², а також суттєво змінено правила телемаркетингу. Наразі триває обговорення нових пропозицій щодо внесення змін до цього ж

²⁸ The Data Protection and Digital Information (No. 2) Bill 2022-23. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9746/>; Data Protection and Digital Information (No. 2) Bill. URL: <https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/58-03/0265/220265v2.pdf>

²⁹ THE DATA DISCRIMINATION BILL ATTACKS OUR DATA PROTECTION RIGHTS. URL: <https://www.openrightsgroup.org/blog/the-data-discrimination-bill-attacks-our-data-protection-rights/>

³⁰ Das neue Datenschutzgesetz aus Sicht des EDÖB. URL: https://www.edoeb.admin.ch/edoeb/de/home/aktuell/aktuell_news.html#-1884461268

³¹ Zákon č. 374/2021 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-374#>

³² Consolidated text: Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02002L0058-20091219>

закону, якими, зокрема пропонується уточнити правові інструменти боротьби із так званими шкідливими дзвінками (tzv. zlomyslným voláním)³³.

На підставі викладеного можемо визначити такі новітні напрями / тенденції законодавчого регулювання захисту персональних даних, які становлять складову процесу загального розвитку цифрового права ЄС:

- мінімізація персональних даних, цільові обмеження на використання та інші обмеження на збір, використання, збереження та передачу персональних даних;

- більша прозорість у зборі та обробці персональних даних;

- обмеження персоналізованої або цільової реклами та використання біометричних технологій;

- прозорі й легко реалізовані методи для здійснення особами контролю над своїми персональними даними;

- модернізація технологічного захисту персональних даних;

- модифікація транскордонного обміну / передачі персональних даних.

II. Висновки. Доречно зазначити про необхідність під час розроблення законопроектів, предмет яких становитиме захист персональних даних, дотримання балансу між різними суперечливими інтересами в обробці персональних даних і правом на конфіденційність. На нашу думку, сучасні європейські законодавчі практики в зазначеній сфері вартують уваги й можуть бути використані у законодавчій діяльності. Особливої уваги заслуговує цифрове законодавство ЄС, складовою якого є правові акти із захисту персональних даних.

За результатами опрацювання новітніх регламентів та директив Європейського Парламенту та Ради, пропозицій Європейської Комісії щодо ухвалення нових актів, а також законів і законопроектів певних європейських держав, як тих, що є членами ЄС, так і тих, що не є членами цього наднаціонального міжнародного союзу, можемо виокремити певні новітні напрями законодавчого регулювання захисту персональних даних. Такими напрямками, на нашу думку, є: мінімізація персональних даних, цільові обмеження на використання та інші обмеження на збір, використання, збереження та передачу персональних даних; більша прозорість у зборі та обробці персональних даних; обмеження персоналізованої або цільової реклами й використання біометричних технологій; прозорі та легко реалізовані методи для здійснення особами контролю над своїми персональними даними; модернізація технологічного захисту персональних даних; модифікація транскордонного обміну / передачі персональних даних. Окрім цього, відзначимо наявність дещо різних підходів до правового регулювання захисту персональних даних, про що можна пересвідчитися на прикладі відповідних законодавчих ініціатив у Польщі та Великій Британії. Також доречно звернути увагу на доволі тривалий процес обговорення «цифрових законопроектів»,

³³ Krátké vlny: Které spory má řešit ČTÚ a které soud? Novela telekomunikačního zákona je ve sněmovně. URL: <https://www.lupa.cz/clanky/kratke-vlny-ktere-spory-ma-resit-ctu-a-ktere-soud-novela-telekomunikacniho-zakona-je-ve-snemovne/>

широку участь усіх зацікавлених сторін, врахування парламентарями позиції громадськості щодо запропонованих нововведень.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*